

УДК 737(477)

Ігор Старенький,

*кандидат історичних наук, провідний науковий співробітник,
Кам'янець-Подільський державний історичний музей-заповідник;
асистент кафедри історії, музеєзнавства та культурної спадщини
(м. Кам'янець-Подільський, Україна),
Національний університет «Львівська політехніка»
(м. Львів, Україна)
starenkiy_igor@ukr.net*

Ірина Хромова,

*кандидат історичних наук, науковий співробітник,
сектор генеалогічних та геральдичних досліджень,
Інститут історії України НАН України (м. Київ, Україна)
khromova_i@ukr.net*

НУМІЗМАТИЧНІ ЗНАХІДКИ З АРХЕОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ НА ТЕРИТОРІЇ КАМ'ЯНЦЯ-ПОДІЛЬСЬКОГО 2017 р.

Стаття присвячена результатам археологічних досліджень міст доби середньовіччя. Тема актуальна за рахунок активного поповнення джерельної бази зокрема нумізматичними пам'ятками. Публікації з результатами археологічних досліджень є важливим джерелом для студій в галузі спеціальних історичних дисциплін, у тому числі й нумізматики. Опубліковані матеріали вводяться до наукового обігу і становлять джерело для подальших історичних досліджень. У цій публікації до уваги пропонується огляд і атрибуція нумізматичного матеріалу, віднайденого під час розкопок у м. Кам'янець-Подільському. Нумізматичні знахідки з розкопок по вулиці П'ятницькій, 12 та суміжних ділянок на площі Польський ринок у Кам'янці-Подільському охоплюють хронологічно II половину XIV–XX ст. Загалом, зміст нумізматичного матеріалу достатньо репрезентативний і характерний для знахідок у досліджуваному регіоні. Він цілком логічно відображає обставини історичного та соціально-економічного становища Поділля у різних хронологічних зрізах. Найбільш цікаву частину становлять знахідки XIV–XV ст., серед яких особливу цінність становлять дані Джанібєка, що сьогодні є найзахіднішою офіційною знахідкою цієї монети, а також рідкісний геллер Анни Рацибузької.

Ключові слова: нумізматика, монети, археологічні розкопки, Поділля, атрибуція.

Ihor Starenkii,
*Candidate of Historical Sciences (Ph. D. in History),
Senior Research Fellow,
Kamenets-Podilskyi State Historical Museum-Reserve
(Kamenets-Podilskyi, Ukraine),
Lviv Polytechnic National University,
Department of History, Museology and Cultural Heritage (Lviv, Ukraine)*
starenkiy_igor@ukr.net

Iryna Khromova,
*Candidate of Historical Sciences (Ph. D. in History), Researcher,
Subdepartment of genealogical and heraldic research,
Institute of History of Ukraine NAS of Ukraine (Kyiv, Ukraine)*
khromova_i@ukr.net

NUMISMATIC FINDINGS FROM ARCHEOLOGICAL RESEARCH AT KAMIANETS-PODILSKII IN 2017

The article is deal with results of archaeological research of cities of the Middle Ages. The actuality of topic is especially because of an active renewal of the source base in particular with numismatics. Naturally, publications with results of archaeological researches are an important source for studios in the field of special historical disciplines, including numismatics. Published materials are introduced into scientific circulation and becoming a source for further historical research. The article is given a review and attribution of numismatic materials, found during excavations in Kamyanets-Podilsky. Numismatic findings from the Pyatnitskaya street, 12 and adjacent areas on the Polish market's square at Kamyanets-Podilsky covered the second half of the 14th — 20th centuries. Generally, the content of the numismatic material is sufficiently representative and typical for findings in the researched region. It logically reflects the circumstances of the historical and socio-economic situation of Podillya in different chronological sections. The most interesting part is findings of the XIV–XV centuries, among which is the special value is dang of Janibeg, which is the most western official find of this coin by today, as well as rare heller by Anna of Raziborz.

Key words: *numismatics, coins, archaeological excavations, Podillya, attribution.*

Археологічні дослідження міського простору середньовічних міст становлять на сьогодні найважливіше джерело поповнення музейного фонду України новими речовими артефактами. Особливо це стосується нумізматичного матеріалу, специфіка та обставини відкриття якого прямо впливають на його верифікацію та атрибуцію.

Неодноразово нумізматами наголошувалося на тому, що відірваність знахідки від археологічного шару, з якого вона вилучається, напряму

шкодить її введенню до наукового обігу. Без точної локалізації та втрачування супутніх матеріалів, що становлять історичне тло тезаврації, скарб, його частини, а тим більше окремі екземпляри втрачають аргументи для верифікації. В цьому плані стаціонарні археологічні розкопки є ідеальним шляхом отримання нового джерельного матеріалу, якість та достовірність якого не викликає сумнівів. Окремо слід зазначити, що кваліфіковані роботи по вилученню матеріалу з археологічного шару сприяють максимальному збереженню цілісності предметів, їх адекватній підготовці для наукового дослідження.

Публікації з результатами археологічних досліджень є важливим джерелом для студій в галузі спеціальних історичних дисциплін, у тому числі й нумізматики. Опубліковані матеріали вводяться до наукового обігу і становлять джерело й для подальших історичних досліджень. У цій публікації до уваги пропонується огляд і атрибуція нумізматичного матеріалу, віднайденого під час розкопок у м. Кам'янець-Подільському. Додаткова увага приділяється найбільш цікавим та унікальним, на думку авторів, знахідкам.

2017 року Кам'янець-Подільською архітектурно-археологічною експедицією НДЦ “ОАСУ” ІА НАНУ¹ проводилися охоронні археологічні дослідження на території Кам'янця-Подільського за адресою: вулиця П'ятницька, 12, та проводилося розкриття фундаментів втраченої історичної забудови на суміжних ділянках за адресою: Польський ринок, 31–35. Невеликі археологічні роботи було проведено й на ділянці по вулиці Шпитальній, 6. У ході археологічних досліджень було знайдено 64 монети, які репрезентують період XIV–XX ст.

Звернемося спочатку до монет другої половини XIV–XV ст. Найстарішою з них виявилось наслідування срібного дангу Джанібєка, що був карбований у Гюлістані 753 р. Х. (1352/3 р.) “київського” типу² (мал. 1.1). Окреме повідомлення про дану знахідку вже написано авторами статті ще у 2017 р. і наразі публікується у збірці наукових праць Інституту історії України НАН України. Наголошуємо, що це друга зафіксована знахідка подібної монети з офіційних археологічних розкопок в Україні, першою вважаємо знахідку наслідування Джанібєку на території Успенського собору у м. Києві³. Топографія попередніх знахідок подібних монет⁴

¹ Науково-дослідний центр “Охоронна археологічна служба України” Інституту археології НАН України.

² Старенький І., Хромова І. Знахідка “київського” наслідування дангу Джанібєка з Кам'янця-Подільського. *Спеціальні історичні дисципліни: Питання теорії та методики*, 29 (2017) (подано до друку).

³ Козубовский Г.А. К вопросу о киевских и северских монетах XIV в *Пятнадцатая Всероссийская нумизматическая конференция. Тезисы докладов и сообщений*. Ростов-на-Дону, 20–25 апреля 2009. М., 2009, 128.

допускає їхню присутність на Поділлі, хоча їх масова частка і походить із Сумської, Чернігівської та Київської областей⁵. Цікаво, що саме в цей час відбувся похід Джанібека на Правобережну Україну⁶.

Знайдено подільський екземпляр по вулиці П'ятницькій, 12, у квадраті Б16 на глибині 1,5 м. Вага монети 0,43 г, діаметр — 11 мм. Враховуючи метричні та іконографічні дані, знайдений екземпляр можна віднести до монет 1 варіанту 2 типу, відповідно до класифікаційної схеми, запропонованої К. Хромовим⁷. У квадраті Б15 на глибині 0,8–1,2 м знайдено ще одну, ймовірно, золотоординську монету. Проте незадовільний стан збереження — сильна потертість, — не дала авторам статті змогу атрибутувати її.

Надзвичайно рідкісною монетою (ступінь рідкості серед каталогізованих монет — R-4) виявився геллер Анни Рацибузької (або Ратиборської) (1380–1405) (мал. 1.2), карбування м. Рацибуж (Ратибор⁸) (Сілезія), виявлений в об'єкті № 3 на глибині 2,1–2,2 м. На аверсі зображення готичної літери А, з боку якої хрест, у лінійному картуші. На реверсі орел у лінійному картуші, кругова легенда без визначення володаря. Подібні монети денарієвого типу почали карбувати у м. Галле, звідки й пішла їхня назва, за часів імператора Фрідріха Барбаросси (1152–1190). Швидко набувши поширення у Німеччині, у XIV ст. німецькі геллери увійшли у чеську грошову систему (1 гелер = 1 чеський парвус (малий гріш) = 1/12, пізніше — 1/16 гроша), а звідти поширились у Сілезії, де з 30-х років почався випуск подібної срібної монети місцевими монетними дворами⁹. Щодо особи емітента інформації мало. Власне, Е. Копицький у виданні 1995 р. посилається на попередню атрибуцію

⁴ Зразок З., Строкова Л., Хромов К. Монетно-вещевой клад третьей четверти XIV века из с. Василицы, Черкасского района Черкасской области (монетная часть). *Монеты Джучидов и сопредельных государств в XIII–XV вв. Восточная нумизматика в Украине*. Ч. II, К., 2007, 118–27; Хромов К.К. О монетной чеканке на территории Киевского княжества в 50-е годы XIV века. *Восточная нумизматика в Украине. Сборник публикаций*, Ч. II. Монеты Джучидов XIII–XV веков и сопредельных государств. К., 2007, 60–79; Климовський С. Київські монети Володимира Ольгердовича: пріоритет політики чи економіка? *Історико-географічні дослідження в Україні*, 10 (2007), 369.

⁵ Зразок З. А., Хромов К.К. Борщевский клад. *Монеты Джучидов и сопредельных государств в XIII–XV вв. Восточная нумизматика в Украине*. Ч. II, К., 2007, 99–117.

⁶ Черкас Б.В. Похід хана Джанібека на Правобережну Україну 1352 р. *Україна в Центрально-Східній Європі*, 9–10 (2010), 13–25.

⁷ Хромов К.К. О монетной чеканке ..., 61.

⁸ Транскрибування “Ратибор” — класичне для радянської історіографії, однак, зважаючи на сучасні вимоги транслітерації, подаємо назву міста саме як “Рацибуж”.

⁹ Зварич В., Шуст Р. *Нумізматика. Довідник*. Тернопіль-Львів: Державне книжково-журнальне видавництво “Тернопіль», 1998, 73–74.

Б. Пашкевича¹⁰. Її класифікацію використовують і досі, про що свідчать описи аукціонних лотів. Останні також підкреслюють рідкість знахідок монет подібного типу, зокрема, і на території Польщі¹¹.

Цікавою знахідкою виявився угорський парвус Сигізмунда Люксембурзького (1387–1437 рр.), карбування монетного двору Кремниць. На аверсі щит, над щитом і з боків S–V–R (SIGISMVNDVS VNGARICHEN REX). На реверсі хрест з чотирма коронами між раменами¹².

Окрему групу монет становлять екземпляри коронного карбування номіналом у денарій, тип орел/корона. Зважаючи на стан збереженості, встановлення емітентів більшості з поданих монет носить характер припущення або відсутнє взагалі. Атрибуція монет проводилась за каталогом Е. Копіцького, 1995 р.¹³:

1. Денарій Людовіка Угорського (1370–1382 рр.), Краківський монетний двір¹⁴ (П'ятницька, 12, об'єкт № 9, кв. Д6, гл. 1,4 м).

2. Коронний денарій Людовіка Угорського (1370–1382 рр.), карбування Краківського монетного двору¹⁵ (Польський ринок, 33, кв. Е.1-19, гл. 3,2 м).

3. Коронний денарій Владислава Ягайла (1386–1434 рр.), карбування Краківського монетного двору¹⁶ (Польський ринок, 31, підйомний матеріал).

4. Коронний денарій Владислава Ягайла (1386–1434 рр.), карбування Краківського монетного двору¹⁷ (П'ятницька, 12, об'єкт № 1, кв. Б18).

5. Коронний денарій Владислава Ягайла (1386–1434 рр.), карбування Краківського монетного двору (П'ятницька, 12, кв. Б.1-18, гл. 1,3 м).

6. Коронний денарій Казимира Ягеллончика (1446–1492 рр.), карбування Краківського монетного двору¹⁸ (П'ятницька, 12, об'єкт № 1, кв. Б16, гл. 0,7 м).

¹⁰ Kopicki E. *Ilustrowany skorowidz pieniędzy polskich i z Polską związanych*. Warszawa: Polskie Towarzystwo Numizmatyczne, 1995. Tom I. Średniowiecze, cz. 1. Monety królów i książąt polskich 960–1506, № 8684.

¹¹ Arxiv «Allegro.pl». URL: <https://archiwum.allegro.pl/oferta/anna-raciborska-2380-1405-halerz-0-razy-wcn-r4-i6596194457.html>

¹² Lajos Huszar. *Munzkatalog Ungarn*. München, 1979, № 580.

¹³ Kopicki E. *Ilustrowany Skorowidz pieniędzy Polskich i z Polską Związanych, katalog w czterech tomach (II tomy tekstów i II tomy ilustracji) wydany przez PTN*. Warszawa 1995.

¹⁴ Ibid., 22, № 348.

¹⁵ Ibid., 22, № 348.

¹⁶ Ibid., 22, № 352 a.

¹⁷ Ibid., 22, № 352 b.

¹⁸ Ibid., 23, № 378.

7. Коронний денарій Казимира Ягеллончика (1446–1492 рр.), карбування Краківського монетного двору¹⁹ (П'ятницька, 12, об'єкт № 8, кв. 3-8).

8. Коронний денарій Яна Ольбрахта (1492–1501 рр.), карбування Краківського монетного двору²⁰ або ж Владислава Ягайла (1386–1434 рр.), карбування Краківського монетного двору²¹ (П'ятницька, 12, об'єкт № 5, кв. 3-14, гл. 2,1–2,2).

9. Коронний денарій Яна Ольбрахта (1492–1501 рр.), карбування Краківського монетного двору²² або ж Владислава Ягайла (1386–1434 рр.), карбування Краківського монетного двору²³ (Польський ринок, 33, кв. Ж.1-19, гл. 0,7 м).

10. Коронний денарій Яна Ольбрахта (1492–1501 рр.), карбування Краківського монетного двору²⁴ або ж Владислава Ягайла (1386–1434 рр.), карбування Краківського монетного двору²⁵ (П'ятницька, 12, об'єкт № 7, кв. Ж7, гл. 2,4 м).

11. Коронний денарій Яна Ольбрахта (1492–1501 рр.), карбування Краківського монетного двору²⁶ або ж Владислава Ягайла (1386–1434 рр.), карбування Краківського монетного двору²⁷ (П'ятницька, 12, об'єкт № 8, кв. 3-9, гл. 2,5 м).

12. Коронний денарій Яна Ольбрахта (1492–1501 рр.), карбування Краківського монетного двору²⁸ або ж Владислава Ягайла (1386–1434 рр.), карбування Краківського монетного двору²⁹ (П'ятницька, 12, об'єкт № 7, кв. Ж9, гл. 3,0 м).

13. Коронний денарій Яна Ольбрахта (1492–1501 рр.), карбування Краківського монетного двору³⁰ або ж Владислава Ягайла (1386–1434 рр.), карбування Краківського монетного двору³¹ (П'ятницька, 12, кв. 3-10, гл. 1,3 м).

¹⁹ Ibid., 23, № 378.

²⁰ Ibid., 23, № 385.

²¹ Kopiccki E. Op. cit., 22, № 352 b.

²² Ibid., 23, № 385.

²³ Ibid., 22, № 352 b.

²⁴ Ibid., 23, № 385.

²⁵ Ibid., 22, № 352 b.

²⁶ Ibid., 23, № 385.

²⁷ Ibid., 22, № 352 b.

²⁸ Ibid., 23, № 385.

²⁹ Ibid., 22, № 352 b.

³⁰ Ibid., 23, № 385.

³¹ Ibid., 22, № 352 b.

14. Коронний денарій Яна Ольбрахта (1492–1501 рр.), карбування Краківського монетного двору³² (П'ятницька, 12, об'єкт № 3а, кв. Г17, гл. 1,9 м).

15. Коронний денарій Яна Ольбрахта (1492–1501 рр.), карбування Краківського монетного двору³³ (П'ятницька, 12, об'єкт № 3, кв. Д16, гл. 1,1 м).

16. Коронний денарій Яна Ольбрахта (1492–1501 рр.), карбування Краківського монетного двору³⁴ (П'ятницька, 12, об'єкт № 3, кв. В15, гл. 1,4 м).

17. Коронний денарій Яна Ольбрахта (1492–1501 рр.), карбування Краківського монетного двору³⁵ (П'ятницька, 12, об'єкт № 1, кв. Б.1-19, гл. 1,3 м).

Ще 2 коронні денарія не можливо атрибутувати через повну стертість аверсу і реверсу.

До цієї ж групи монет можна віднести і коронний гріш Владислава Ягайла (1386–1434 рр.), карбування Краківського монетного двору (П'ятницька, 12, кв. Б.1-19, гл. 1,65 м).

До означеного хронологічного періоду відноситься також і одна монета Молдавського князівства, а саме срібний гріш молдавського господаря Стефана III Великого³⁶.

В окрему групу можна виділити польські монети XVI ст. Два півгроша Сигізмунда I Старого 1511 року чеканки Віленського монетного двору (Польський ринок, 33, кв. Д.1-19; П'ятницька, 12, об'єкт № 3а, кв. Д17, гл. 1,4–1,5 м) виготовлений з низькопробного білонного сплаву (монета виглядає як мідна) або ж фальшована. На аверсі монети герб Погоня та легенда “MONETA:SIGISMVN[DI:1]511”. На реверсі герб Орел та легенда “[MAGN]I:DVCIS:LITVANIAE”. На другій монеті фрагмент із датою втрачений. Два півгроша чеканки Віленського монетного двору відносяться до періоду правління Сигізмунда II Августа (П'ятницька, 12, кв. Д8, гл. 0,8–1,2 м; об'єкт № 1, кв. Б14, гл. 2,5–2,6 м). На аверсі монет зображено герб Орел та легенду “SIGIS•AVG•REX•PO•MAG•DVX•LI”. На реверсі монети герб Погоня та легенда “MONETA•MAGNI•DVCAT•LITVA”. Монети датуються 1559 та 1564 рр. Ще один півгрош Сигізмунда II Августа являється фальшованим, являючи собою мідну

³² Ibid., 23, № 385.

³³ Ibid., 23, № 385.

³⁴ Kopicki E. Op. cit., 23, № 385.

³⁵ Ibid., 23, № 385.

³⁶ Бырня П.П. Монеты средневековой Молдавии (Историко-нумизматические очерки). *Stratum Plus*, 6 (1999), 198, рис. 25.

пластину, покриту амальгамо срібла (П'ятницька, 12, об'єкт № 3, кв. В19, гл. 1,5–1,7 м).

Дві монети відносяться до угорського карбу. Це угорські срібні денарії Рудольфа II Габсбурга. На аверсі Богоматір з немовлям на руках, обабіч літери “К” та “В”, по колу легенда “RVD•II•RO•I•S•AV•G•H•B•R”. На реверсі п'ятипольний щит та легенда “PATR•HVNG•1587” (Польський ринок, 33, кв. І.1-19, гл. 3,0–3,2 м). На другій монеті дата стерта (Польський ринок, 33, кв. А.1-18, гл. 1,4–1,6 м).

Маємо також дві шведських монети I половини XVII ст. Перша ельблонзький солід (драйпелькер) шведського короля Густава II Адольфа Вази (П'ятницька, 12, об'єкт № 3а, кв. Г20, гл. 2,8 м). Цікаво, що монета була вже відчеканена 1633 року — через рік після смерті самого короля. Монета пошкоджена, фрагмент її втрачено. На аверсі монограма “GA” (Густав Адольф) та легенда “GVS•ADO•D•G•REX•S”. На реверсі герб Гданська та легенда “SOLIDVS•CIVI•ELBING•33”. Ще одна монета — це ризький солід королеви Христини I Ваза (Польський ринок, 33), який являється сучавською підробкою. Половина монети втрачена. Зображення сильно потерті, дата втрачена.

10 солідів Речі Посполитої відносяться до періоду правління Яна Казимира (боратинки) (П'ятницька, 12, об'єкт № 3, кв. В13, гл. 0,3 і 1,4 м; кв. Ж13, гл. 0,2 і 1,1–1,2 м; кв. Ж14, гл. 1,0–1,2 м; кв. Б19, гл. 0,7 м; В2, гл. 1,2 м; Польський ринок, 33, кв. В.1-23, гл. 0,7 м). На аверсі монети портрет короля, монограма “Т•L•В” (Тит Лівій Боратіні) та легенда “IOAN•CAS•REX”. На реверсі литовських солідів герб Погоня, легенда “SOLI•MAG•DVC•LIT” та монограма “HKPL” (Ієронім Кріспін Кірсенштейн). На реверсі коронних солідів герб Орел та легенда “OLID•REG•POLO”. Більшість знайдених солідів належить до литовського карбування.

Турецький період історії Кам'янця-Подільського представлений двома мангірами султана Сулеймана II. На аверсі монети тугра Сулеймана II. На реверсі зазначено, що монета карбована на монетному дворі Константиніїє. На одній з монет збереглася дата “١٠٩٩” за Хіджрою, що відповідає 1688 р. (Польський ринок, 33, кв. Е.1-21, гл. 3,2–3,5 м; П'ятницька, 12, кв. Г15, гл. 0,45 м). Мангіри Сулеймана II раніше вже знаходили під час археологічних досліджень 2016 року на Польському ринку³⁷.

До XVIII ст. відноситься тільки одна монета — солід Августа III Товстого 1753 року (П'ятницька, 12, об'єкт № 2, кв. А12, гл. 0,7 м). На

³⁷ Старенький І., Нечитайло П. Нумізматичний матеріал з розкопок на площі Польський ринок у Кам'янці-Подільському у 2016 р. *Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні*. К., 2017, 186, 187, рис. 3.3.

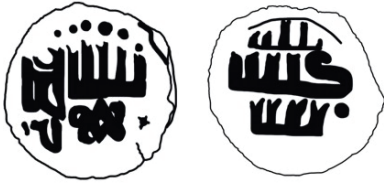
аверсі монети портрет Августа III та легенда “AVGVSTVS•III•REX•POL”. На реверсі шестипольний герб та легенда “EL•SAX•1753”.

Сім монет належать до періоду входження Поділля до складу Російської імперії. Найдавніша з них — 2 копійки Олександра I 1819 року (Польський ринок, 33, кв. Д.1-19, гл. 3,6–4,0 м). На аверсі монети номінал “2 копейки” та монограма Єкатеринбурзького монетного двору “Е.М.”, на реверсі герб двоголовий орел та дата “1819”. Ще одні 2 копійки датуються 1822 р. (П’ятницька, 12, кв. В16, гл. 0,3 м). До часу Олександра I також відноситься копійка 1821 року (Польський ринок, 31, кв. А.1-24, гл. 0,7–0,8 м). На аверсі монети номінал “2 копійка” та монограма Єкатеринбурзького монетного двору “Е.М.”, на реверсі герб двоголовий орел та дата “1821”. 10 копійок сріблом 1876 року відносяться до періоду правління Олександра II. На аверсі монети номінал “10 копеек”, дата “1876” та зазначення монетного двору “С.П.Б.”; на реверсі герб двоголовий орел (П’ятницька, 12, об’єкт № 3, кв. Г18, гл. 0,9 м). 5 копійок теж відносяться до правління Олександра II. На аверсі монети номінал “5 копеек”, дата “1878” та зазначення монетного двору “С.П.Б.”; на реверсі у центрі герб двоголовий орел, по краю напис “медная российская монета пять копеек” (П’ятницька, 12, кв. З-21, гл. 0,7 м). Ще дві монети відносяться до періоду правління Миколи II: мідна копійка 1903 року (Польський ринок, 31, кв. А.1-24, гл. 0,7–0,8 м) та 20 копійок сріблом 1906 року (П’ятницька, 12).

Ще три монети належать до радянського періоду: 2 копійки 1926 року (Польський ринок, 35), 1 копійка 1939 року (П’ятницька, 12, кв. З-13, гл. 1,1 м) та 3 копійки 1983 року (П’ятницька, 12, кв. В16).

Підсумовуючи вище сказане, зазначимо нумізматичні знахідки з розкопок по вулиці П’ятницькій, 12 та суміжних ділянок на площі Польський ринок у Кам’янці-Подільському охоплюють хронологічно другу половину XIV–XX ст. Загалом, зміст нумізматичного матеріалу достатньо репрезентативний і характерний для знахідок в досліджуваному регіоні. Він цілком логічно відображає обставини історичного та соціально-економічного становища Поділля у різних хронологічних зрізах. Найбільш цікаву частину становлять знахідки XIV–XV ст., серед яких особливу цінність становлять данг Джанібєка, що сьогодні є найзахіднішою офіційною знахідкою цієї монети, а також рідкісний геллер Анни Рацибузької. Інформації щодо останнього екземпляру у спеціалізованій літературі критично мало. У разі появи нових знахідок, вважаємо цю тему перспективною для окремого дослідження.

Ілюстрації



Мал. 1.1. Наслідування дангу Джанібєка, Гюлістан 753 р. Х. (прорисовка)



Мал. 1.1.а. Наслідування дангу Джанібєка, Гюлістан 753 р. Х. (фото)



Мал. 1.2. Геллер Анни Рацібузької (1380–1405)

REFERENCES

1. Byrnya P.P., Ruseev N.D. (1999). Monety srednevekovoj Moldavii (Istoriko-numizmaticheskie ocherki). *Stratum Plus*, (6), 176–262. [in Russian].
2. Cherkas B.V. (2010). Pokhid khana Dzhanibeka na Pravoberezhnu Ukrainu 1352 r. *Ukraina v Tsentral'no-Skhidnij Yevropi: zb. nauk. pr.* K.: In-t ist. Ukrainy NANU. [in Ukrainian].
3. Khromov, K. (2007). O monetnoj chekanke na territorii Kievskogo knyazhestva v 50-e gody XIV veka. *Vostochnaya numizmatika v Ukraine, Monety Dzhuchidov XIII–XV vekov i sopredel'nyx gosudarstv*, (II), 60–79. [in Russian].
4. Klymovs'kyj, S. (2007). Kyivs'ki monety Volodymyra Ol'herdovycha: pryorytet polityky chy ekonomika? *Istoryko-heohrafichni doslidzhennia v Ukraini*, (10), 358–375. [in Ukrainian].
5. Kozubovskii G.A. (2009). K voprosu o kievskix i severskix monetax XIV v. Abstracts of Papers '15: *Pyatnadcataya Vserossijskaya numizmaticheskaya konferenciya* (pp. 127–129). Moskva. [in Russian].
6. Staren'kyj, I., Nechytajlo, P. (2017). Numizmatychnyj material z rozkopok na ploschi Pol's'kyj rynek u Kam'iantsi-Podil's'komu u 2016 r. *Novi doslidzhennia pam'iatok kozats'koi doby v Ukraini: zb. nauk. statej*, 182–189. Kiev [in Ukrainian].
7. Zrazyuk, Z.A. & Khromov, K.K. (2007). Borshhevskij klad. *Monety Dzhuchidov i sopredel'nyx gosudarstv v XIII–XV vv. Vostochnaya numizmatika v Ukraine*, (II), 99–117. Kiev. [in Russian].

8. Zrazyuk, Z., Strokova, L. & Khromov, K. (2007). Monetno-veshhevoj klad tretej chetverti XIV veka iz s. Vasilicy, Cherkasskogo rajona Cherkasskoj oblasti (monetnaya chast'). *Monety Dzhuchidov i sopredel'nyx gosudarstv v XIII–XV vv. Vostochnaya numizmatika v Ukraine*, (II), 118–127. Kiev. [in Russian].

9. Zvarych, V., Shust R., (1998). *Numizmatyka. Dovidnyk*. Ternopil'–L'viv: Derzhavne knyzhkovo-zhurnal'ne vydavnytstvo “Ternopil’”. [in Ukrainian].